



Arbetskyddsförvaltningens årsberättelse 2019

Innehåll

Ledningens översikt.....	3
Arbetarskyddstillsynens mål och genomslagskraft	4
Organisering och styrning av arbetarskyddstillsynen.....	5
Arbetarskyddsmyndighetens verksamhet 2019	6
Byggbranschen	7
Handeln samt hotell- och restaurangbranschen.....	8
Industri.....	9
Social- och hälsovårdstjänster.....	10
Transportbranschen.....	10
Jord- och skogsbruk.....	11
Sjöfart	12
Beställaransvarslagen.....	13
Psykosocial belastning.....	14
Diskriminering och likabehandling.....	15
Tillstånd som behandlats av arbetarskyddsmyndigheten.....	16
Anmälningar som tagits emot av arbetarskyddsmyndigheten.....	17
Arbetarskyddsmyndigheten ger råd och handledning	18
Arbetarskyddsförvaltningens webbtjänst Tyosuojelu.fi	18
Andra kommunikationskanaler	19
Den riksomfattande telefonrådgivningen	20
Tillsynen över arbetarskyddet utvecklas	22
Lagstiftning som övervakas av arbetarskyddsmyndigheten och beredningen av den.....	23
Arbetarskyddstillsynens resurser.....	24
Samarbete och nätverksbildning med andra aktörer	25
Arbetarskyddsnämnderna och delegationen för arbetarskydd	26
Internationellt samarbete	26
Bilaga: Tillsynen över arbetarskyddet i siffror	28

Arbetarskyddsförvaltningen 2020

Planeringen och genomförandet av årsberättelsen:

Kommunikationen för ansvarsområdena för arbetarskydd vid regionförvaltningsverken

Omslagsbild: Virpi Saarinen

Ledningens översikt

Ar 2019 avslutade den fyraåriga resultatavtalsperioden 2016–2019. Både hela resultatavtalsperioden och det sista året 2019 var händelserika.

Centrala prioriteringar under den avslutade perioden var att förenhetliga arbetskyddstillsynen genom att utveckla den riskbaserade tillsynen och göra säkerhetshandlingen till ett övergripande tema som ska övervakas. Under resultatavtalsperioden utfördes även nya specialiseringsuppgifter inom regionförvaltningsverkens ansvarsområden för arbetskydd samt kvalitetshandlingen av tillsynen utvecklades.

De beslut som vi har fattat har visat sig vara lyckade. Genomförandet av en riskbaserad tillsyn enligt en gemensamt fastställd ram synliggjorde skillnaderna mellan arbetskyddets ansvarsområden, men framförallt lyfte det fram utvecklingsmöjligheterna och -potentialen. Säkerhetshandlingen som helhet övervakades vid ungefär varannan inspektion. På så sätt säkerställdes att de grundläggande frågorna inom arbetskyddet är i ordning i alla branscher. De nya specialiseringsuppgifterna förbättrade vår kundtjänst och bidrog till att användningen av våra resurser blev effektivare.

Under hela resultatavtalsperioden 2016–2019 nådde vi målet för antalet arbetskyddsinspektioner och med inspektionerna nåddes långt fler arbetsplatser än planerat. Kunderna gav oss beröm särskilt för arbetskyddsmyndighetens gemensamma telefonrådgivning.

Under resultatavtalsperioden övergick arbetskyddets ansvarsområden till en modell för ett gemensamt resultatavtal, som för sin del uppmuntrade till gemensamt arbete. En viktig impuls till gemensamma åtgärder var Luova-projektet för grundandet av Statens tillstånds- och tillsynsmyndighet, som inleddes under Sipiläs regering. Även om projektet till slut föll förra året, fick vi goda impulser till att utveckla verksamheten.

Granskat som en helhet uppnådde arbetskyddets ansvarsområden både resultatmålen för 2019



Bild: Kimmo Torkkeli

Raimo Antila
Avdelningschef
SHM, avdelningen för arbete och jämställdhet

och målen för fyraårsperioden 2016–2019. Jag vill tacka hela personalen vid ansvarsområdena för er goda arbetsinsats!

Det nya resultatavtalet 2020–2023 och resultatmålen 2020 är i likhet med statens övriga resultatavtal på en mer strategisk nivå. Våra ekonomiska resurser har till vår glädje stärkts. Ytterligare resurser gör det möjligt att utveckla bland annat tillsynsmetoderna och informationsanalysen. Detta ökar vår förmåga att kunna rikta in tillsynen mer ändamålsenligt och använda befogenheterna på ett effektivare sätt.

Under de gemensamma dagarna för personalen vid arbetskyddets ansvarsområden i oktober 2018 utmanade jag med att vi ska vara "nr 1 inom tillsyn". Inte bara i Finland utan även på europeisk nivå. Resultatavtalsperioden som inletts ger oss möjlighet att möta denna utmaning.

Arbetarskyddstillsynens mål och genomslagskraft

Arbetarskyddsmyndigheten övervakar att lagstiftningen i arbetslivet följs. Tillsynen över arbetarskyddet inriktas på arbetsgivarna och på iakttagandet av den lagstiftning som förpliktar dem. Målet med tillsynen över arbetarskyddet är att påverka ledningen av säkerheten och arbetsförhållandena på arbetsplatserna genom att stödja arbetsplatsernas eget arbetarskyddsarbete. Verksamheten syftar också till att skapa ett rejält arbetsliv, där anställningsvillkor och andra gemensamt överenskomna spelregler inte ignoreras.

Den viktigaste metoden för tillsyn över arbetarskyddet är inspektioner som görs på arbetsplatserna. Vi strävar efter att inrikta de arbetsplatsinspektioner som görs på myndigheternas initiativ till arbetsplatser där riskerna är störst. Vid arbetsplatsinspektioner ingriper inspektörerna i observerade missförhållanden. Det främsta målet är att stödja den verksamhet som arbetsplatsen utför själv. Tillsyn bedrivs också utgående från handlingar. Tillsynens genomslagskraft förstärks dessutom med hjälp av kommunikativa metoder. Med kommunikation kan vi nå fler mottagare och

bidra till att arbetarskyddet och det rättvisa arbetslivet utvecklas på ett plan som överstiger de minimikrav som föreskrivs i lagstiftningen.

Arbetarskyddsmyndigheten ger arbetsgivare och anställda råd om arbetshälsa och arbets säkerhet samt frågor som har att göra med anställningsvillkor genom webbtjänsten och telefonrådgivningen. Webbtjänsten Tyosuojelu.fi tillhandahåller central information med anknytning till arbetarskydd, och tjänsten utvecklas hela tiden utifrån kundernas efterfrågan. Vid sidan av tillsyns- och rådgivningsuppgifterna beviljar arbetarskyddsmyndigheten special- och undantagstillstånd. Vissa farliga arbeten samt allvarliga olycksfall i arbetet och konstaterade yrkessjukdomar måste anmälas till arbetarskyddsmyndigheten. Anmälningarna används för att inrikta tillsynen.

Arbetarskyddsmyndighetens verksamhet förbättrar arbetsmiljön och arbetsförhållandena för att trygga och upprätthålla arbetstagarnas arbetsförmåga. Ur samhällets synvinkel främjar verksamheten en jämlik verksamhetsmiljö i näringslivet och minskar de negativa konsekvenserna för samhället.



Bild: Taru Rikula

Organisering och styrning av arbetskyddstillsynen

Regionförvaltningsverkens ansvarsområden inom arbetskyddet är behöriga tillsynsmyndigheter för arbetskyddet i sina områden. De styrs av social- och hälsovårdsministeriet. Verksamheten som ansvarsområdena för arbetskyddet bedriver baserar sig på en fyraårig verksamhetsplan som skapar ramarna för tillsynens innehåll.

Vissa av arbetskyddsmyndighetens uppgifter sköts nationellt. Sådana är till exempel tillsynen över beställaransvarslagen och beviljandet av tillstånd.

Regionförvaltningsverkens fem ansvarsområden för arbetskyddet

Ansvarsområdena för arbetskyddet sörjer för den regionala tillsynen, handledningen och styrningen av arbetskyddet. Ett centralt mål är att främja och upprätthålla arbetstagarnas arbets- och funktionsförmåga samt förebygga hälsorisker och -skador förorsakade av arbetet. Genom tillsynen säkerställs också att arbetslivets spelregler iakttas på arbetsplatserna.

Ansvarsområdena för arbetskyddet vid regionförvaltningsverken har som uppgift att:

- ansvara för kund- och myndighetsinitierad tillsyn över arbetskyddet
- utreda orsakerna till allvarliga arbetsolycksfall, yrkessjukdomar och arbetsbetingade sjukdomar samt försöka förebygga dessa
- genomföra produktkontroll
- delta i behandlingen av arbetsbrott.

Ansvarsområdena för arbetskydd vid regionförvaltningsverken:

- 1 Norra Finland
- 2 Östra Finland
- 3 Västra och Inre Finland
- 4 Sydvästra Finland
- 5 Södra Finland



Arbetskyddsmyndighetens verksamhet 2019

Arbetskyddstillsynen genomförs huvudsakligen genom inspektioner på arbetsplatserna. År 2019 förrättades nästan 24 000 inspektioner. Över 85 procent av dem gjordes på arbetsplatser (bilaga). Grundat på dokument utfördes till exempel inspektioner med anknytning till anställningsvillkor samt kör- och vilotider.

År 2019 genomfördes arbetskyddstillsynen på ett riskbaserat sätt i enlighet med de riktlinjer som överenskommits för fyraårsperioden 2016–2019 och vilka började tillämpas 2016. När det gäller inriktningen av tillsynen bibehölls en god nivå, det vill säga antalet

verksamhetsanvisningar och uppmaningar som utfärdades per inspektion samt andelen inspektioner där inga myndighetsanvisningar gavs hölls ungefär på samma nivå som förut.

Utöver tillsynsuppgiften behandlade arbetskyddsmyndigheten sammanlagt nästan 900 tillståndsansökningar 2019. Anvisningar och råd gavs i frågor med anknytning till hälsa och säkerhet i arbetet samt anställningsvillkor genom att besvara över 30 000 kontakter. Största delen av kontakterna, ungefär 70 procent, kom via den nationella telefonrådgivningen.

Inriktningen av arbetskyddsinspektioner per bransch

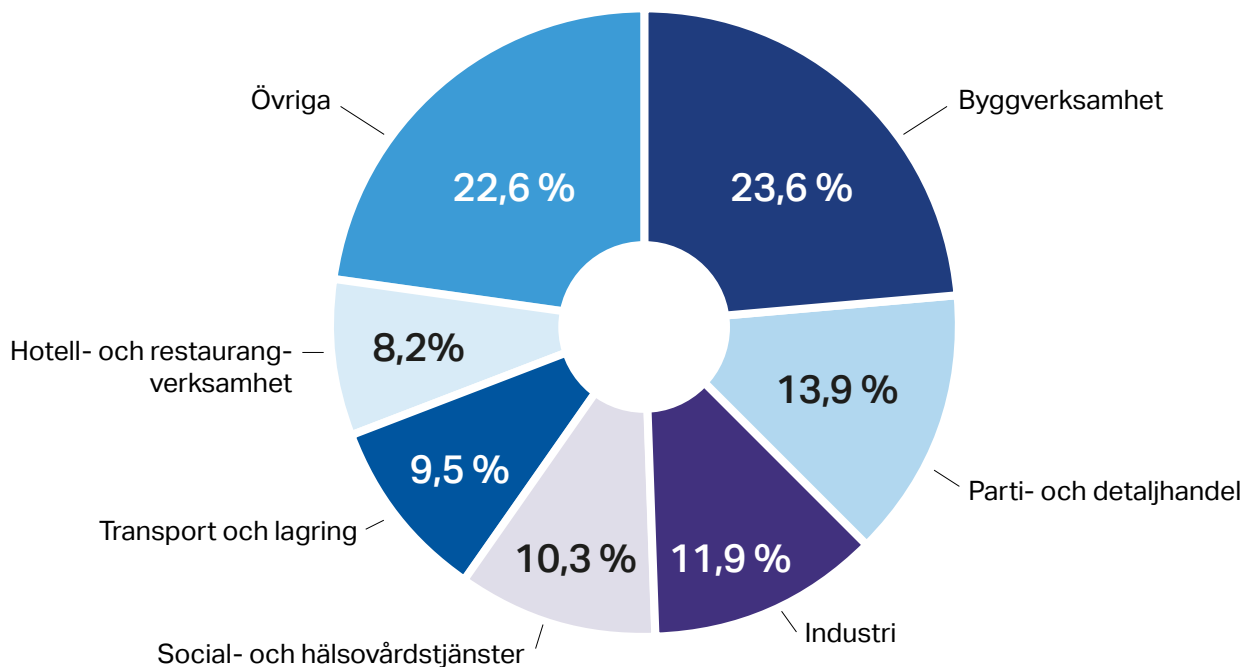




Bild: Reetta Aho

Byggbranschen

Inom byggbranschen genomfördes nästan 4 400 arbetsplatsinspektioner, vilket är mer än en femtedel av alla inspektionerna. De flesta inspektionerna genomfördes i enlighet med allmän praxis för tillsyn av byggbranschen utan förhandsanmälan. På så sätt kunde man vid inspektionerna konstatera den verkliga situationen på byggarbetsplatserna.

I tillsynen av byggbranschen har man redan länge använt i huvudsak gemensamma, riksomfattande

agendor. Med de gemensamma agendorna inspekterades mest nybyggen.

År 2019 övervakades särskilt tak- och småhusbyggen, som var föremål för över 600 inspektioner. Vid varannan inspektion framkom brister i fallskyddet och den personliga skyddsutrustningen. Dessutom konstaterades brister i förbindelseleder och arbetsställningar.

Särskilt på mindre aktörers byggarbetsplatser är det tyvärr fortfarande relativt vanligt att man arbetar på till exempel byggnadstak utan fallskydd och att förbindelseleden till taket har ordnats med en lutande steg. Om en inspektör upptäcker en sådan omedelbar och allvarlig risk för liv eller förlorad hälsa, kan inspektören omedelbart avbryta arbetet på byggarbetsplatsen. Under redovisningsåret gavs 46 temporära användningsförbud vid byggarbetsplatsinspektioner.

Utöver huvudentreprenörerna på byggarbetsplatserna och arbetsgivarna inspekterades 2019 över hundra byggherrar. Vid dessa inspektioner deltog en av byggherren utsedd säkerhetskoordinator som representerar byggherren i arbetskyddsfrågor. Vid inspektionerna av byggherrarna var de viktigaste förhållandena som övervakas byggherrens säkerhetsdokumentation och skyldigheter. En allmän observation vid tillsynen av byggbranschen var att ju mindre aktör, desto mindre kunskaper hade man om byggherrens skyldigheter gällande arbetskyddet.

För att öka kunskaperna främjades arbetskyddet inom byggbranschen förutom med inspektioner även med kommunikationsmedel, genom att informera om till exempel användningen av motorsåg samt byggande och rivning av scener. Byggbranschen togs även upp vid arbetskyddsmyndighetens rådgivningsmonter på Asta-mässan i februari i Tammerfors. Kommunikationen om mässevenemangen riktades särskilt till småhus- och reparationsentreprenörer. Kundkontakterna i byggbranschen gällde till största delen asbestarbeten och fallrisken. Lagändringarna gällande asbestarbeten trädde i kraft 2016 och aktiv informering om dem har genomförts. Dock fick arbetskyddsmyndighetens nationella telefonrådgivning fortfarande många frågor om asbest. Många av dessa kontakter handlade om brister i anslutning till både asbestarbeten och fallskyddet.

Handeln samt hotell- och restaurangbranschen

I hotell- och restaurangbranschen förrättades cirka 2 000 inspektioner under redovisningsåret och inom handeln cirka 2 500 inspektioner. Av inspektionerna inom hotell- och restaurangbranschen genomfördes 43 procent och inom handeln 64 procent utgående från nationellt överenskomna, enhetliga inspektionsagendor. I arbetskyddstillsynen fästes uppmärksamhet förutom vid iakttagandet av arbetsgivarens grundläggande skyldigheter även vid i synnerhet hot om våld, fysisk belastning och frågor med anknytning till anställningsförhållandet.

I hotell- och restaurangbranschen övervakades dessutom arbetsgivarens skyldigheter i fråga om användningen av utländsk arbetskraft.

Inom servicesektorn var man ofta tvungen att meddela ålägganden rörande arbetskyddssamarbetet på arbetsplatsen, till exempel försummelser vid uppgörandet av verksamhetsprogrammet för arbetskyddet.

Hot om våld är en fråga som behandlades vid alla inspektioner inom hotell- och restaurangbranschen och handeln, och arbetsplatserna meddelades ålägganden om detta. Hot om våld tar sig uttryck på arbetsplatserna inom servicesektorn som en del av den psykosociala belastningen. Enligt arbetskyddsinspektörernas iakttagelser är arbetsgivarna alltmer medvetna om sina skyldigheter att identifiera hotfulla situationer, men åtgärderna för att förebygga och hantera dem är ofta bristfälliga eller oavslutade. I inspektionen fästes uppmärksamhet även vid anvisningarna och introduktionen i hanteringen av våldssituationer som arbetsgivarna gett sina arbetstagare.

Tillsynsakttagelserna visade att det inom servicesektorn förekom brister, som ledde till ålägganden, i ärenden som gäller anordnandet av företagshälsovård och företagshälsovårdens arbetsplatsutredning samt utredningen och bedömningen av risker i arbetet. Vid flera inspektioner av partihandeln observerades att truckföraren saknade ett skriftligt tillstånd att använda truck från arbetsgivaren. Vid arbetsplatsrundor gavs dessutom anvisningar och ålägganden till exempel om säkerhetsdatablad för kemikalier, ordning och prydlighet, passagerarnas trygghet och personalrummen.

Inom turismbranschen är det särskilt viktigt att identifiera risker

För att främja arbetskyddet inom turismbranschen inriktade arbetskyddsmyndigheten tillsynen på resebyrå-, hotell- och restaurangtjänster samt på programtjänster som producerar upplevelser. Turismbranschen är kraftigt koncentrerad och säsongsbetonad. Aktörerna inom branschen måste ha mångsidig kompetens och förmåga att anpassa sig till varierande situationer i ett digitalt, globalt och nätverksbaserat arbetsliv.

Enligt iakttagelser i anslutning till anställningar och arbetsförhållanden inom turismbranschen fanns brister framför allt i utredningen av riskerna i arbetet, som inte hade gjorts för alla arbeten eller alla arbetstagare på arbetsplatsen alternativt för arbetsuppgifter som utförs någon annanstans. Enligt iakttagelserna hade inte heller företagshälsovård ordnats, speciellt inte vid säsongsarbete. Identifiering och bedömning av riskerna har stor betydelse då arbetstagarna rör sig i många slags arbetsmiljöer och -förhållanden.

I turismbranschen används mycket utomstående arbetskraft, hyrd arbetskraft och underleveranser. Därför övervakades branschen även med tanke på beställaransvarslagen. Beställaransvarslagen förpliktar beställarna att utreda hur avtalsparten har skött sina förpliktelser redan innan avtalet ingås. Beställaransvarsinspektörerna övervakade 2019 om man inom turismbranschen hade följt beställaransvarslagen vid ingående av avtal. Vid inspektionerna upptäcktes okunskap om beställaransvarslagen och utredningar om avtalsparterna skaffades först efter inspektionsbesöken.

I september erbjöd arbetskyddsmyndigheten rådgivning och handledning till aktörer inom turismbranschen vid ett evenemang i Turismparlamentet i Lappland i Torneå. Deltagarna var främst företag och organisationer inom turismbranschen. Särskilt hanteringen av belastning i det säsongsbetonade arbetet intresserade besökarna.



Bild: Virpi Saarinen

Vid inspektionerna av industrin fästes uppmärksamhet bland annat vid hanteringen av kemiska riskfaktorer.

Industri

På arbetsplatser inom industrin förrättades sammanlagt cirka 2 850 inspektioner. Tillsynen inriktades särskilt på metall-, livsmedels-, och träindustrin samt kemiska industrin. Underhålls- och investeringsarbetsplatser inom industrin övervakades nationellt särskilt utgående från den gemensamma arbetsplatsen.

I tillsynen betonades olycksriskerna, men vid inspektionerna behandlades också psykosocial belastning. Dessutom övervakades att de kemiska riskfaktorerna var under kontroll. I fråga om kemikaliesäkerhet genomfördes även intensivövervakningsveckor, då främst små arbetsplatser inom industrin, bil- och motorcykelverkstäder och tvätterier övervakades.

Tillsynsakttagelserna visar att mest plats för förbättringar hade arbetsplatserna inom industrin inom maskinernas och anordningarnas funktionsskick och i kemikaliefrågor. På gemensamma arbetsplatser inom industrin observerades brister i åtgärderna för att avvärja gemensamma risker och olycksfallsrisker, fallskydd och användningen av personlig skydds-

utrustning. Enligt observationerna under intensivövervakningsveckorna för kemikaliesäkerhet fanns fortfarande många brister i arbetsplatsernas kemikaliesäkerhet, men anvisningarna som skickades i förväg hade fått många arbetsgivare att vidta åtgärder för att rätta till förhållandena redan före inspektionen.

I arbetskyddstillsynen inom gruvbranschen uppmärksammades riskbaserade helheter, såsom risken för olycksfall, fysisk belastning och kemiska faktorer. Brister observerades främst i hanteringen av risker från kemiska agenser och säkerheten vid asbestarbete. Det fanns behov av utveckling i dessa frågor både i gruvföretagen och hos entreprenörer inom gruvbranschen.

Samarbete med intressentgrupper i anslutning till arbetskyddet inom gruvbranschen har gjorts med delegationen för grus säkerhet i Finland och Tukes. Under de senaste åren har arbetskyddssituationen inom gruvbranschen förbättrats och både antalet olycksfall i arbetet och olycksfrekvensen har minskat jämfört med tidigare år.

Social- och hälsovårdstjänster

Inom social- och hälsovårdstjänsterna genomfördes sammanlagt 2 100 arbetsplatsinspektioner.

I tillsynen av hälsovårdstjänsterna var centrala objekt sjukhus och hälsovårdscentraler. Viktiga arbetskyddsfrågor konstaterades vara arbetets psykosociala belastning samt risken för våld. Fysisk belastning förekommer fortfarande inom hälso- och sjukvården, även om man strävar efter att kontrollera den med olika hjälpmedel och metoder som stöder en god arbetsergonomi. Dessutom uppmärksammades olycksfalls- och exponeringsrisken vid användning av vassa instrument och farliga kemikalier.

Även inom socialtjänsterna var arbetskyddets tyngdpunkter den psykosociala och fysiska belastningen samt risken för våld. Inom alla social- och hälsovårdssektorer framkom dessutom vissa utmaningar i anslutning till inomhusluften i arbetsplatsens fastigheter. Vid tillsynen identifieras även belastningen i anslutning till chefsarbetet.

Vid tillsynen av social- och hälsovårdstjänsterna observerades mest brister i anslutning till utredning och bedömning av riskerna i arbetet samt företagshälsovårdens arbetsplatsutredning, som koncentreras till bland annat socialvårdens öppna tjänster.

Utifrån de meddelade åläggandena och respons från arbetsgivarna inriktades de ärenden som var föremål för tillsyn i social- och hälsovårdstjänsterna korrekt och åläggandena stöder i fortsättningen arbetsplatsens arbetskyddsverksamhet.

Vid tillsynen av social- och hälsovårdstjänsterna observerades mest brister i anslutning till utredning och bedömning av riskerna i arbetet samt företagshälsovårdens arbetsplatsutredning, som koncentreras till bland annat socialvårdens öppna tjänster.

Transportbranschen

Inom transportbranschen genomfördes 2019 över 2 000 arbetskyddsinspektioner. Ett av de viktigaste föremålen för arbetskyddstillsynen inom transportbranschen är iakttagandet av kör- och vilotider, som i Finland övervakas av arbetskyddsmyndigheten. Kör- och vilotiderna gäller inte bara transportbranschen, utan även till exempel transportverksamhet som sker inom handeln och anläggningsbranschen. All trafik med lastbilar som väger över 3,5 ton och bussar omfattas i princip av EU:s bestämmelser om kör- och vilotider. Under redovisningsåret genomfördes inspektioner av kör- och vilotider hos 1 050 företag som omfattas av bestämmelserna. Vid dessa inspektioner granskades sammanlagt 317 000 förararbetsdagar.

Iakttagandet av kör- och vilotiderna övervakades genom att granska färdskrivaruppgifter. Största delen av färdskrivarna är idag digitala. Utgångspunkten är att bilföraren får arbeta högst 15 timmar per dygn. Körtiden registreras automatiskt i färdskrivaren, men det övriga arbetet, såsom lastning, måste föraren mata in manuellt i färdskrivaren.

Enligt iakttagelserna ökade andelen transportföretag som följer bestämmelserna. Många förseelser observerades i lagringen av digitala färdskrivardata, i synnerhet i de företag som inte är egentliga transportföretag men som ändå omfattas av bestämmelserna.

Allmänt taget har iakttagandet av kör- och vilotiderna blivit bättre, men i tillsynen observerades tyvärr att antalet allvarliga förseelser i enskilda företag ökade. Det fanns även fortfarande brister i arbetstidsbokföringen.

I anslutning till lastning och lossning på gemensamma arbetsplatser var man tvungen att ge myndighetsanvisningar om arbetsmetoder där det fanns risk för skada. Anmärkningar gjordes om säkerheten hos pallställen i terminalerna. Uppmärksamhet måste fortfarande riktas mot att undanröja dessa risker.

Jord- och skogsbruk

På arbetsplatser inom jord- och skogsbruk förrättades sammanlagt cirka 580 inspektioner, vilket motsvarade nästan samma nivå som föregående år. 63 procent av tillsynen inom primärproduktionen inriktades på jordbruket.

Målet med arbetskyddstillsynen av jord- och skogsbruket är att främja arbetsgivarnas beredskap att identifiera och eliminera olägenhets- och riskfaktorer samt skapa fungerande förfaranden för säkerhetshandling. På arbetsplatserna inom jord- och skogsbruk

observerades brister särskilt i fråga om uppgörandet av ett verksamhetsprogram för arbetskydd, utredning och bedömning av risker i arbetet, uppgörandet av företagshälsovårdens arbetsplatsutredning och hanteringen av kemiska risker.

Inom jordbruket används mycket utländsk arbetskraft, särskilt för säsongsarbeten. En inriktad inspektion av utlänningsövervakningen förrättades vid cirka 10 procent av inspektionerna. Mest anmärkningar i anslutning till utlänningsövervakningen gjordes med anledning av lagringen av uppgifter om utländska arbetstagare.



Bild: Risto Eronen

Arbetskyddsrådgivning inom jordbruk i Okra-lantbruksutställningen

I juli deltog arbetskyddsmyndigheten i Okra-lantbruksutställningen i Oripää i en gemensam monter med Arbetshälsoinstitutet och Arbetskyddscentralen. På evenemanget fick lantbruksföretagare och arbetstagare råd och handledning i frågor om arbetskydd, arbetsvillkor och användningen av utländsk arbetskraft. Särskilt kemikalierisker och ansvaret för ordnandet av företagshälsovård intresserade besökarna.

Vid arbetskyddsinspektionerna på lantbruksgårdar fanns utrymme för förbättringar i bland annat riskbedömningen, arbetstidsbokföringen, introduktionen, företagshälsovården och användningen av utländsk arbetskraft.

På Okra-utställningen genomfördes även arbetskyddsinspektioner. Betoningen låg på arbetsförhållanden och föremålen för inspektionerna var olika försäljningsställen med sommararbetare.

Sjöfart

Under 2019 genomförde arbetskyddsmyndigheten sammanlagt 280 inspektioner av arbetsmiljön i hamnar och på fartyg. Närmare 500 anvisningar och över 50 uppmaningar utfärdades.

I hamnar där omfattande lastnings- och lossningsarbete eller annan motsvarande verksamhet bedrivs, genomfördes närmare 130 inspektioner. Tillsynen i hamnarna inriktades på arbetsgivare som utövar huvudsaklig bestämmanderätt, det vill säga hamninnehavare och andra arbetsgivare. Med tillsynen säkerställdes att hamninnehavarna har sört för den allmänna säkerheten i hamnområdet, samordningen av säkerheten i den verksamhet som bedrivs av företagen i hamnområdet, utarbetandet av säkerhetsföreskrifter och informeringen av säkerhetsfrågor. Även fartygens lastning och lossning samt godshantering och arbetet i anslutning till den granskades. Risken för olycksfall övervakades genom utredning och bedömning av risker. Vid inspektionerna fästes uppmärksamhet även vid förbindelseleder och lyftanordningar. Den psykosociala belastningen övervakades genom utredning och bedömning av riskerna i arbetet samt genom mängden overtidsarbete. I utredningen och bedömningen av riskerna i arbetet fanns brister på arbetsplatserna för stuvning.

Under redovisningsåret granskades även arbetsplatser i hamnområdet och hamnens logistikområde, där farliga ämnen transporteras eller mellanlagras. Till-

synen koncentrerades till hanteringen av hälso- och säkerhetskraven. Brister förekom i planerna och anvisningarna i händelse av kemikalieolyckor samt tillbud och nödsituationer. Dessutom övervakades den tillfälliga förvaringen av kemikalier i hamnområdena och transportenheter för farliga ämnen granskades i samarbete med Transport- och kommunikationsverket Traficom, Tullen, polisen och Gränsbevakningsväsendet.

För beviljande av certifikat enligt ILO:s konvention om arbete till sjöss MLC 2006 samt för mellanbesiktningar genomfördes 64 inspektioner av finländska fartyg. Om omständigheterna så krävde genomfördes inspektioner även av fartyg under finsk flagg i utländska hamnar. 88 inspektioner genomfördes av farkoster som införts i det finländska fartygsregistret och som står utanför MLC-certifieringen. Dessutom genomfördes på fartygen ibruktagningsinspektioner och inspektioner av bostadsutrymmen.

I samband med tillsynen samlades information om bland annat iakttagandet av vilotider och tillräcklig bemanning samt om arbetsförhållandena på fartyg under finsk flagg. Särskild uppmärksamhet fästes vid säkra förbindelseleder och plattformar, lyftanordningar och fallskydd. De största bristerna hänförde sig till fartygets arbetsmiljö, företagshälsovårdens arbetsplatsutredning, beredskap för första hjälpen, kemikalieförteckningen samt utredning och bedömning av riskerna i arbetet. Vid MLC-inspektionerna konstaterades brister även arbets- och vilotiderna, vid de övriga inspektionerna i fartygens förbindelseleder och plattformar.

Arbetskyddsmyndigheten övervakade radonhalten i arbetslokalerna

Arbetskyddsmyndigheten övervakar om arbetsgivaren har utrett radonhalten i arbetslokalerna som en del av arbetsplatsens utredning och bedömning av risker.

I december 2018 trädde den nya strålsäkerhetslagen i kraft. Enligt den ska radonhalten utredas i allt fler kommuner och i arbetslokaler som ligger i vissa postnummerområden. Dessutom ska mätningar genomföras oberoende av ort i underjordiska arbetslokaler eller om lokalerna ligger på till

exempel åsar. Mätningsskyldighet föreligger dock inte om arbetslokalerna ligger på andra eller högre våningar beräknat från markytan eller då en enskild arbetstagare inte arbetar mer än 20 timmar om året i arbetslokalen.

År 2019 riktades radontillsynen mot arbetsplatser som ligger i områden som efter lagändringen är skyldiga att utreda radonhalten. Cirka 330 inspektioner genomfördes och över 70 procent av tillsynsobjekten fick anvisningar.



Bild: Taru Rikula

Arbetskyddsmyndigheten övervakade 2019 om man inom till exempel turismbranschen hade följt beställaransvarslagen.

Beställaransvarslagen

Målet med beställaransvarstillsynen är att bekämpa de olägenheter som grå ekonomi och osund konkurrens medför för företagen. År 2019 genomfördes närmare 1 600 inspektioner av beställarens ansvar. Övervakningen inriktades särskilt på byggbranschen, industrin, logistikbranschen, servicebranscherna, samkommunerna, primärproduktionen och utländska beställare.

Vid beställaransvarsinspektionerna övervakades iakttagandet av utredningsskyldigheten hos cirka 6 000 avtalspartner i fråga om avtal som gällde antingen underleverans eller uthyrt arbete. Vid dessa inspektioner meddelades cirka 2 500 anvisningar. Utländska beställare fick flest anvisningar per inspektion. Näst flest anvisningar gavs vid företagsinspektioner inom byggbranschen samt inspektioner av samkommuner. Påförande av försummelseavgift övervägdes i cirka hundra fall, oftast i fråga om utländska beställare och vid företagsinspektioner inom byggbranschen.

I tillsynen av beställarens ansvar bedrevs ett

intensivt samarbete med Skatteförvaltningen och Pensionsskyddscentralen samt andra myndigheter. Arbetskyddsmyndigheten utnyttjade information från andra myndigheter i sina inspektioner. Uppgifter om entreprenader och arbetstagare inom byggnadsarbete samt fullgöranderapporter från Enheten för utredning av grå ekonomi, som arbetskyddsmyndigheten får av Skatteförvaltningen, användes särskilt mycket. Utnyttjandet av information har möjliggjort riktad tillsyn av beställarens ansvar allt mer exakt mot sådana underleverantörsavtal och avtal gällande hyrd arbetskraft, där det företag som utför arbetet har brister i fullgörandet av sina lagstadgade skyldigheter.

Förändringarna i arbetslivet har lett till komplexa fenomen i tillsynen av beställarens ansvar, vilket innebär utmaningar för tillsynen. Ökat antal lättföretagare och en växande plattformsekonomi, ökad användning av utländsk arbetskraft samt olika fenomen inom den grå ekonomin relaterade till underleveranskedjor är bra exempel på förändringar i arbetslivet. Vid tillsynen över beställarens ansvar har man under de senaste åren upptäckt allt fler fall som gäller underbetalning och underprissättning.

Psykosocial belastning

De psykosociala belastningsfaktorerna är en betydande säkerhetsrisk i arbetet på många arbetsplatser. Psykosociala belastningsfaktorer, såsom för mycket arbete, kontinuerliga avbrott, svåra situationer i kundarbetet, brist på chefsstöd eller problem i arbetsgemenskapens sociala funktion kan medföra skadlig belastning. Arbetsgivaren ska vara medveten om de psykosociala belastningsfaktorerna på arbetsplatsen och i de olika arbetsuppgifterna och vidta åtgärder om belastningsfaktorerna orsakar olägenheter eller risker för arbetstagarnas hälsa.

Under redovisningsåret genomförde arbetskyddsmyndigheten över 10 000 inspektioner i olika branscher för att granska om de psykosociala belastningsfaktorerna beaktats vid bedömningen av riskerna i arbetet och i företagshälsovårdens arbetsplatsutredning. Missförhållanden i bedömningen av riskerna på arbetsplatsen observerades nästan på var tredje arbetsplats. I företagshälsovårdens arbetsplatsutredningar observerades missförhållanden på cirka var fjärde arbetsplats. På dessa arbetsplatser hade psykosociala belastningsfaktorer varken identifierats eller bedömts heltäckande eller alls. Vid avsaknad av information om arbetsplatsens skadliga belastningsfaktorer kan arbetsgivaren inte fastställa vilka åtgärder som måste vidtas.

Vid cirka 3 000 inspektioner behandlades psykosocial belastning i större omfattning, antingen utifrån en förhandsbedömning eller med stöd av de observationer som framkommit under inspektionen. Denna aspekt övervakades i större omfattning i synnerhet inom social- och hälsovården, inom den offentliga förvaltningen, inom utbildningssektorn, i församlingar och religiösa samfund och på tjänstemannadominerade arbetsplatser. Vid inspektionerna bedömdes om arbetsgivaren har vidtagit tillräckliga åtgärder för att undvika skadliga belastningsfaktorer, om arbetstagarna har fått undervisning och handledning i säkra arbetsmetoder, om arbetsplatsen har fungerande förfaranden för att i god tid kunna observera arbetsbelastningen och om cheferna har förutsättningar att sköta de uppgifter som gäller psykosocial belastning. Nästan vid var tredje inspektion observerades missförhållanden i arbetsgivarens skyldigheter.



Ny enkätmetod för övervakning av psykosocial arbetsbelastning

Arbetskyddsmyndigheten utvecklade [en enkätmetod för övervakning av psykosocial belastning](#). Genom enkäten kan inspektören samla in uppgifter från arbetstagare om deras upplevelser av psykosocial belastning före det egentliga inspektionsbesöket. Enkätresultatet ger arbetskyddsinspektörerna en uppfattning om vilka skadliga belastningsfaktorer som förekommer på arbetsplatsen. Utifrån svaren kan övervakningen inriktas på förhållanden som belastar arbetstagarna speciellt ofta.

Enkäten har utarbetats för att vara ett hjälpmedel vid tillsynen, men arbetsplatserna kan använda enkätmetoden som ett hjälpmedel i identifieringen av arbetsplatsens psykosociala belastningsfaktorer. Enkätmetoden kan även upprepas och då fungera som arbetsgivarens övervakningsverktyg i bedömningen av om åtgärderna som vidtagits för att minska den skadliga arbetsbelastningen har fungerat.

Diskriminering och likabehandling

Arbetskyddsmyndigheten övervakar det förbud mot diskriminering i arbetslivet som föreskrivs i diskrimineringslagen och arbetsgivarens skyldighet att främja likabehandling. Övervakningen utförs utifrån kundernas kontakter och på myndigheternas initiativ vid inspektioner på arbetsplatserna.

Under 2019 kontaktade kunder arbetskyddsmyndigheten närmare 500 gånger angående diskriminering på arbetsplatsen. Ofta bad vederbörande om råd för hantering av fallet på arbetsplatsen eller ville diskutera om fallet var diskriminering. Den som upplevt diskriminering får handledning och rådgivning samt anvisningar för eventuell tillsynsbegäran från arbetskyddsmyndighetens telefonrådgivning.

År 2019 fick arbetskyddsmyndigheten cirka 180 begäran om tillsyn gällande diskriminering. De vanligaste diskrimineringsgrunderna i tillsynsbegäran var hälsotillståndet, någon annan omständighet som gäller den enskilde som person, åsikt och övertygelse. Minst tillsynsbegäran gjordes om diskriminering på grund av politisk verksamhet och sexuell läggning (figur). Utifrån tillsynsbegäran gjordes cirka 110 inspektioner. Nästan hälften av inspektionerna gjordes utifrån misstanke om diskriminering på grund av hälsotillstånd. En femtedel av inspektionerna gjordes utifrån omständigheter som gäller den enskilde som person.

En tredjedel av inspektionerna ledde till åläggande till följd av brott mot förbudet mot diskriminering. Över hälften av åläggandena meddelades på grund av att arbetsgivaren diskriminerat en arbetstagare på grund av hälsotillstånd. Oftast berörde diskriminering på grund av hälsotillstånd upphävning av ett anställningsförhållande utifrån sjukledighet.

Diskriminering övervakades också i anslutning till övervakningen av utländska arbetstagares rätt att arbeta. I tillsynen av utländsk arbetskraft bedömde inspektören om arbetsgivaren har diskriminerat arbetstagarna i löneutbetalningen eller i andra minimivillkor på grund av ursprung, nationalitet eller språk. Vid inspektionerna meddelades 60 ålägganden på grund av brott mot förbudet mot diskriminering.

Arbetskyddsmyndigheten följer också på eget initiativ platsannonser och ingriper i diskriminerande platsannonser som myndigheten upptäcker. Under redovisningsåret granskades nio platsannonser på grund av misstanke om diskriminering. I platsannonserna misstänkte man att diskriminering skett på grund av ålder, ursprung, språk och nationalitet, hälsotillstånd eller religion. I sex platsannonser konstaterades diskriminering och arbetsgivarna fick ett åläggande.

Planerna för likabehandling och arbetsgivarens skyldighet att främja likabehandling övervakades vid cirka 300 inspektioner. Missförhållanden observerades vid nästan 200 inspektioner.

Diskrimineringsgrunder som kunder upplevt

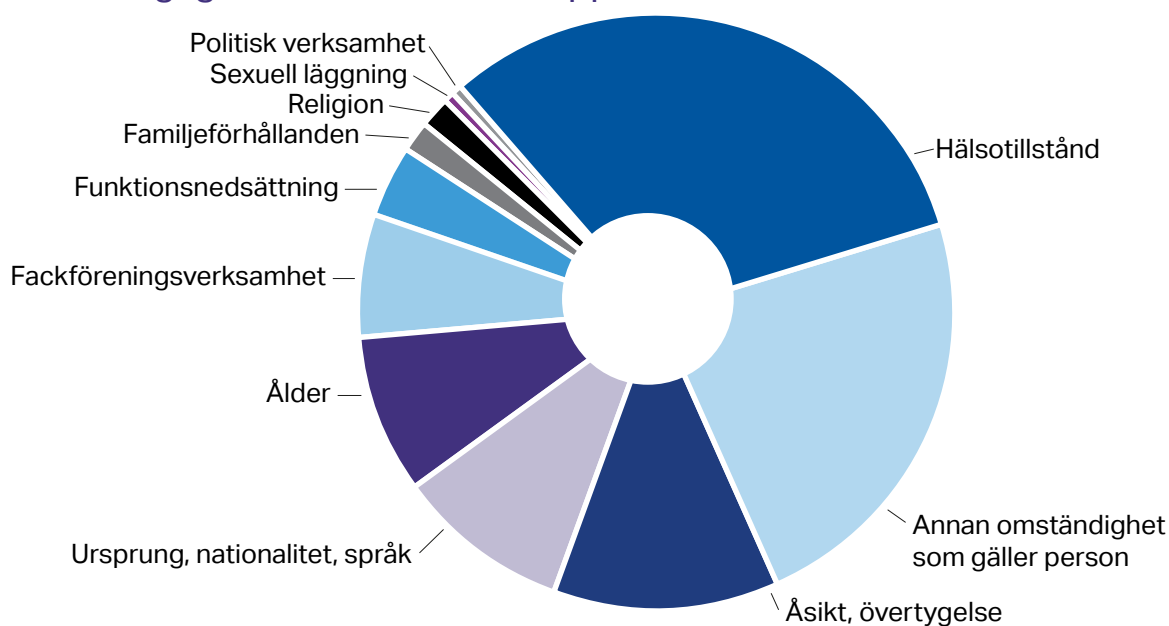




Bild: Reetta Aho

Tillstånd som behandlats av arbetskyddsmyndigheten

Lagstiftningen begränsar utförande eller utlokalisering av vissa arbeten. Vissa arbeten kräver undantagstillstånd eller bemyndigande av arbetskyddsmyndigheten. Arbetskyddsmyndigheten beviljar kompetensbrev för laddare, asbestrivningstillstånd, undantagstillstånd enligt arbetstidslagen, undantagstillstånd för unga arbetstagare samt undantagstillstånd som gäller behörighet för kranförare och behörighet för dykare som utför byggarbeten.

Inom tillståndsförvaltningen tillgodoses kundernas behov genom en högklassig beslutsprocess och effektiv handläggning. Arbetskyddsmyndighetens mål är att behandla ansökan om tillstånd för asbestrivning inom 14 dagar och övriga tillståndsansökan inom en månad från att de nödvändiga uppgifterna lämnats in. Målet uppnåddes i 98 procent av handläggningarna.

Tillståndsservice 2019

384 handläggningar av ansökan av kompetensbrev för laddare

218 handläggningar av tillstånd som gäller unga arbetstagare

148 handläggningar av tillstånd som gäller arbetstidslagen

96 beslut om tillstånd för asbestsanering

42 undantagstillstånd om avvikelser från behörighet som kranförare

1 behörighet för dykare som utför byggarbeten

Anmälningar som tagits emot av arbetskyddsmyndigheten

Vissa arbeten ska anmälas till arbetskyddsmyndigheten innan arbetet inleds. Sådana arbeten är byggarbete, asbestrivning och farliga arbeten i vilka 16–17-åringar deltar. Företag som utstationerar anställda i Finland ska göra anmälan om arbetet innan arbetet inleds. Arbetskyddsmyndigheten ska också utan dröjsmål underrättas om allvarliga olycksfall i arbetet och om nödarbete. Vidare ska en läkare som konstaterar en yrkessjukdom underrätta arbetskyddsmyndigheten om yrkessjukdomen.

Anmälningar 2019

11 376 anmälningar om asbestrivning (41 % via den elektroniska ärendehanteringen)

8 099 anmälningar av utstationerade företag (endast elektronisk ärendehantering möjlig)

5 635 förhandsanmälningar av byggarbete (51 % via den elektroniska ärendehanteringen)

1 511 anmälningar av användning av unga arbetstagare för farligt arbete

1 285 anmälningar om yrkessjukdom

1 253 anmälningar om olycksfall i arbetet

78 anmälningar om nödarbete

Utstationering av arbetstagare

När ett utländskt företag skickar arbetstagare till Finland för att arbeta, ska detta anmälas till arbetskyddsmyndigheten innan arbetet inleds. År 2019 tog arbetskyddsmyndigheten emot närmare 8 100 anmälningar, vilket är betydligt fler än föregående år. Ansvarsområdet för arbetskyddet vid regionförvaltningsverket i Sydvästra Finland ger allmän rådgivning om lagstiftningen som tillämpas vid utstationering per e-post.

Arbetskyddsmyndigheten behandlade utstationering av arbetstagare till Finland vid 240 inspektioner. Knappt hälften av dem riktades mot företag som tillfälligt utstationerar arbetstagare till Finland och drygt hälften mot beställarna av arbetet.

Hos de utstationerande företagen övervakade arbetskyddsmyndigheten uppfyllandet av minimiarbetsvillkoren för de utstationerade arbetstagarna och skyldigheterna gällande utstationeringen. En försummelseavgift kan påföras vid försummelse av dessa. I tillsynen av beställarna av arbetet fästes särskild uppmärksamhet vid att beställaren har sett till att företrädaren för det utstationerande företaget är anträffbar. Dessutom övervakades att beställaren har försäkrat sig om att en anmälan om utstationeringen har gjorts innan arbetet påbörjas. Även beställaren kan påföras en försummelseavgift för dessa försummelser.

Påförande av en försummelseavgift övervägdes i över 30 fall. Flest brister som ledde till bedömning observerades i det utstationerade företagens anmälningskyldighet, tillhandahållande av information och utredningar samt utseendet av en företrädare. För beställarens del observerades brister som ledde till bedömning i skyldigheten att se till att företrädaren för det utstationerande företaget är anträffbar. I inspektionerna observerades flest brister i arbetstidsbokföringen, lönerna, EU-olycksfallsförsäkringarna, anmälningarna gällande utstationering, skyldigheten att hålla information om de utstationerade arbetstagarna tillgänglig samt för byggarbetsplatsernas del i arbetstagarförteckningarna.

Arbetskyddsmyndigheten ger råd och handledning

Rådgivning och vägledning är en viktig del av arbetskyddsmyndighetens verksamhet. Målet är att stödja och främja arbetsplatsernas eget arbetskyddsarbete med ändamålsenliga metoder. Arbetskyddsmyndighetens viktigaste kanaler för råd och handledning är webbtjänsten Tyosuojelu.fi och den nationella telefonrådgivningen.

Arbetskyddsförvaltningens webbtjänst Tyosuojelu.fi

År 2019 webbtjänsten Tyosuojelu.fi över 1 270 000 användare. Det populäraste innehållet täckte anställningsärenden, såsom semester, anställningsförhållandets upphörande, studieledighet samt mer- och övertidsarbete. Även webbsidor om företagshälsovård och osakligt bemötande hörde till de tio mest besökta.

Jämfört med föregående år ökade antalet besök på flera Tyosuojelu.fi-sidor minst till det dubbla. Bland annat tider för uppsägning av arbetsavtal, studieledighet, löner för utstationerade arbetstagare och alterne-

Populäraste sidorna på Tyosuojelu.fi år 2019

Förstasida	162 522
Semester	94 002
Anställningsförhållandets upphörande	92 805
Studieledighet	90 689
Mer- och övertid	83 001
Permittering	66 375
Företagshälsovård	65 301
Arbetsintyg	59 387
Arbetstid	58 387
Osakligt bemötande	57 534

ringsledighet intresserade tjänstens användare betydligt mer än tidigare.

Det engelska innehållet på Tyosuojelu.fi utökades betydligt under året. Cirka 150 webbsidor översatta till engelska lades till i webbtjänsten. Publiceringen av dessa förbättrade särskilt täckningsgraden för informationen om arbetsförhållanden.



Andra kommunikationskanaler

Arbetskyddsmyndighetens Twitter- och Facebook-kanaler hade i slutet av 2019 cirka 3 500 följare. Antalet följare på kanalerna ökade med drygt 800 under ett år. Antalet visningar av tweetar nådde en halv miljon 2019. Dagligen publicerades 2–5 tweetar och på Facebook publicerades några inlägg per vecka.

Ungefär hundra pressmeddelanden publicerades. Dessutom publicerades webbnyheter på webbsidorna.

Cirka 20 guider, arbetsplatsmeddelanden och rapporter publicerades i olika språkversioner. Publikatio-

nerna finns att få avgiftsfritt som webbpublikationer och i utskrivbar form i webbtjänsten Tyosuojelu.fi.

Arbetskyddsmyndigheten strävar efter att påverka även genom att delta i olika evenemang. År 2019 hade arbetskyddsmyndigheten en rådgivningsmonter i nio olika mässevenemang för olika branscher. Montrarna delades med Arbetshälsoinstitutet och Arbetskyddscentralen. Medverkandet i mässorna ledde till utveckling av en helhet som inbegriper förhands- och eftermarknadsföring samt informationsinslag och kommunikation i sociala medier under evenemanget.



Bild: Risto Eronen

Arbetskyddsinformation för unga i FM i yrkesskicklighet

Arbetskyddsmyndigheten och Arbetskyddscentralen erbjöd arbetskyddsinformation för yrkesstuderande ungdomar och deras lärare på evenemanget Mästare2019, FM i yrkesskicklighet, i maj i Joensuu.

Temana för yrkesutbildade inom arbetskydd var anställnings- och arbetskyddsfrågor, men även mikro- eller småföretagares arbetskyddsansvar.

Ungdomarna var särskilt intresserade av frågor i anslutning till sommararbete.

Ungdomarna tog sig runt på evenemanget med hjälp av en mobilapplikation. Arbetskyddsmyndighetens och Arbetskyddscentralens gemensamma monter var den sista i rundan. Under tre dagar delades över 2 000 frisbees ut som pris till alla som tagit sig runt hela vägen.

En aktiv projektkommunikation är ett sätt att stödja arbetskyddstillsynens mål. Det fyraåriga projektet Gemensamma arbetsplatser avslutades i slutet av 2019. Projektkommunikationen var mångsidig och skedde med ett experimentellt grepp, bland annat genom att ordna en webbkonferens om projektresultaten. Projektet Gemensamma arbetsplatser deltog på två mässor och sex längre evenemang, där medlemmarna i projektgruppen träffade över 2 000 besökare från olika branscher. I projektet skedde mycket kommunikation om evenemanget.

Den riksomfattande telefonrådgivningen

Arbetskyddsmyndighetens riksomfattande telefonrådgivning tog emot över 21 000 samtal. Vid telefonrådgivningen håller sakkunniginspektörer från ansvarsområdena för arbetskydd jour, och de ger råd och handledning till dem som ringer. Vid behov tar rådgivningen också emot tillsynsbegäran med anknytning till säkerheten i arbetet.

Telefonrådgivningen betjänar på fyra servicelinjer indelade enligt ämnesområde: ärenden som gäller anställningsförhållanden, allmänna ärenden som gäller arbetsmiljön, ärenden som gäller arbetsmiljön inom byggbranschen samt arbetshälsoärenden med fokus på osaklig behandling, trakasserier, diskriminering och psykosocial belastning.

Telefonrådgivningen tog emot flest samtal om ärenden angående anställningsförhållandet (över 60 procent). Samtalen handlade ofta om avslutande av anställningsförhållandet och löner. I fråga om arbetsmiljörelaterade ärenden var inomhusluften fortfarande ett ämne som väckte många frågor. Det vanligaste ämnet inom byggbranschen var asbestlagstiftningen. I arbetshälsorelaterade ärenden gällde över hälften av samtalen upplevd diskriminering i arbetet.

Arbetskyddsmyndighetens riksomfattande telefonrådgivning håller öppet på numret 0295 016 620 vardagar kl. 9–15.

Försök: handledning redan före inspektionen

I tillsynen av kemikaliesäkerheten försökte man öka tillsynens styrande grepp genom att informera arbetsplatserna både före och efter inspektionen. I september 2019 genomfördes en kampanj för tillsynen av kemiska agenser, under vilken 400 arbetsplatser granskades. Före inspektionerna skickades anvisningen "Så här förbereder du dig inför en inspektion" till arbetsplatserna. I den finns typexempel på bedömning av kemiska risker samt en länk till en färdig blankettmall för riskbedömning. Efter inspektionerna fick arbetsplatserna en sammanfattning av projektets tillsynsresultat, med vilken de kunde jämföra den egna situationen över kemikaliesäkerheten med andra arbetsplatser.

Försöket lyckades bra: hälften av arbetsplatserna började förbereda utifrån de på förhand utskickade anvisningarna redan före inspektionen. Arbetsplatserna ansåg att anvisningen var nyttig och uppmuntrande. Även sammanfattningen av tillsynsobservationerna intresserade arbetsplatserna. Efter försöket modifierades anvisningen till arbetsplatsmeddelandet "Kemikalier och kemiska agenser".

"Dessa saker är bra. De skulle inte bli gjorda om ingen begärde dem. Tillvägagångssättet var mjukt, så det uppstod ingen stor stress på förhand. Nu är det enklare att uppdatera helheten på arbetsplatsen."

En arbetsgivares respons på tillsynen av kemikaliesäkerheten

Arbetskyddsutställningen stängde sina dörrar – patroneringsmaskinen kom tillbaka till Lappo

Våren 1976 skedde Finlands värsta arbetsolycka i Lappo patronfabrik, då 40 personer omkom och 60 skadades.

Efter olycksfallsutredningen togs bultpistolens patroneringsmaskin, som orsakade explosionen, till Arbetskyddsutställningen, där den under årtionden fungerade som en konkret påminnelse om betydelsen av arbetskyddet.

– Stämningen vid maskinen har alltid varit stillsam, konstaterar utställningsmästare Ari Helenius.

År 2019 stängdes dörrarna till Arbetskyddsutställningen i Hippotalo i Tammerfors och patroneringsmaskinen kom tillbaka till Lappo.

En 110-årig epok går mot sitt slut

Arbetskyddsutställningsverksamheten fick sin början i Finland 1909, då Finlands första kvinnliga yrkesinspektör Vera Hjelt grundade Utställningen för arbetskydd och välfärd i Helsingfors. Vid sina besök på arbetsplatserna mötte hon allvarliga

arbetskyddsproblem som industrialiseringen fört med sig. Arbetstagarna, till och med barn, arbetade under omänskliga förhållanden. Allvarliga arbetsolyckor och sjukdomar orsakade av arbetsmiljön var vanliga.

På 1970-talet flyttades utställningen från Helsingfors till Tammerfors. Den senaste tiden hade Arbetskyddsutställningen cirka 2 500 besökare per år.

Arbetskyddsutställningen övergår till den digitala eran

För närvarande förnyas Arbetskyddsutställningen och den övergår till den digitala eran. I och med den virtuella arbetskyddsutställningen försvinner de geografiska begränsningarna och utställningens tillgänglighet ökar.

Syftet är dock fortfarande samma. Den virtuella arbetskyddsutställningen fortsätter sprida god och säker praxis för arbetskydd på nätet exempelvis till arbetsplatser och studerande.



Bild: Reetta Aho

Patroneringsmaskinen flyttades i juni 2019 från Arbetskyddsutställningen till gamla patronfabrikens fastighet, där flera av Lappo stads museer är inrymda. Museum kommer att göra en 3D-modellering av maskinen, som enligt preliminär överenskommelse kommer att utnyttjas i den virtuella arbetskyddsutställningen.

Tillsynen över arbetarskyddet utvecklas

Ar 2019 var det sista året i fyraårsperioden 2016–2019, så de centrala målen för året var säkerställandet av att målen för fyraårsperioden 2016–2019 hade uppfyllts samt planering av den kommande fyraårsperioden.

Under fyraårsperioden har planeringen av tillsynen gradvis fått en mer nationell inriktning. År 2019 genomfördes tillsynen utifrån riksomfattande tillsynsplaner inom byggbranschen, transportbranschen, sjöfarten, handeln, hotell- och restaurangbranschen, offentliga förvaltningen och utlänningsövervakningen. Dessutom genomfördes riksomfattande projekt på gemensamma arbetsplatser samt i tillsynen av utstationerade arbetstagare, radonexponering och kemiska agenser. År 2019 var det andra året då ansvarsområdet för arbetarskydd gjorde upp ett gemensamt riksomfattande resultatavtal. Den mer nationella inriktningen syntes tydligt även i planeringen av den kommande fyraårsperioden.

Även tillsynsmetoderna utvecklas fortlöpande. År 2019 färdigställdes en ny enkätmetod för psykosocial arbetsbelastning. Utvecklingen av en elektronisk enkätversion pågår och i samband med detta beaktas digitaliseringen av de övriga enkäterna som arbetskyddsmyndigheten använder.

Inspektionsberättelse per e-post

I slutet av 2019 började arbetskyddsmyndigheten skicka inspektionsberättelserna i regel per e-post direkt från tillsynsdatasystemet. Detta föregicks av elektronisk arkivering som införts tidigare samt en elektronisk inspektionsberättelse. I och med de nya rutinerna fick inspektionsberättelsen även en elektronisk signatur.

Vid arbetskyddsinspektionen frågar inspektören mottagarna om inspektionsberättelsen kan skickas per e-post. E-postadresserna kontrolleras vid varje inspektion. Om en mottagare inte vill ha inspektionsberättelsen per e-post, skickas den per vanlig post. Om företaget inte har en e-postadress, kan inspektionsberättelsen skickas till den verkställande direktörens e-postadress. Hur inspektionsberättelsen ska skickas avtalas alltid vid inspektionstillfället. Inspektionsberättelser med sekretessbelagda bilagor får dock inte skickas per e-post, eftersom det ännu inte är möjligt att använda skyddad e-post.

Hur inspektionsberättelsen ska skickas avtalas alltid vid inspektionstillfället. Kundresponser på den elektroniska inspektionsberättelsen har varit positiv.

Lagstiftning som övervakas av arbetskyddsmyndigheten och beredningen av den

Arbetslagstiftningen bereds som ett trepartssamarbete tillsammans med arbetsgivarna och arbetstagarnas intresseorganisationer. Arbetstagarnas arbetsvillkor definieras inte bara av arbetslagstiftningen, utan också av bland annat olika branschens kollektivavtal. Tillsynen av arbetslagstiftningen ankommer till största delen på regionförvaltningsverkens ansvarsområden för arbetskyddet.

Arbetskyddslagstiftningen på nationell och EU-nivå bereds i delegationen för beredning av arbetskyddsföreskrifter (TTN) i samarbete med arbetsmarknadsorganisationerna. Delegationen verkar i anslutning till social- och hälsovårdsministeriet.

Arbets- och näringsministeriet bereder och utvecklar arbetslagstiftningen, i vilken ingår bland annat arbetsavtalslagen, arbetstidslagen, semesterlagen, diskrimineringslagen, lagen om integritetsskydd i arbetslivet, lagen om kollektivavtal, lagen om studieledighet, lönegarantilagen samt lagstiftningen som gäller samarbete inom företag. Finland deltar i beredningen av EU-lagstiftning och strategier som gäller arbetskyddet bland annat i Rådgivande kommittén för arbetsmiljöfrågor (ACSH), som verkar i anslutning till Europeiska kommissionen.

De lagar som arbetskyddsmyndigheten utövar tillsyn över har samlats i webbtjänsten Tyosuojelu.fi på sidan [Aktuell arbetskyddslagstiftning](#).

Lagstiftning som beretts 2019

- I semesterlagen gjordes ändringar för att trygga, på det sätt som förutsätts i EU-lagstiftning, arbetstagarens rätt till fyra veckors betald semester även om arbetstagaren har varit tvungen att vara borta från arbetet på grund av sjukdom eller medicinsk rehabilitering. Dessutom förlängdes tidsfristen då arbetstagaren kan ta ut semester som flyttats fram på grund av arbetsoförmåga. Ändringen av semesterlagen trädde i kraft den 1 april 2019.
- I statsrådets förordning om avvärjande av cancerrisk fastställdes bindande gränsvärden, som är förenliga med EU-direktiven, för 22 agenser som orsakar risk för cancer. Bindande gränsvärden har tidigare funnits endast för tre agenser. Målet med gränsvärdena är att minska arbetsrelaterade cancersjukdomar. Förordningen trädde i kraft den 1 januari 2020.
- Under redovisningsåret bereddes den nya arbetstidslagen, som motsvarar för ändringarna på arbetsmarknaden och i arbetslivet. Den nya lagens tillämpningsområde omfattar även hemarbete och distansarbete. Flexitid, utökad flexitid och införande av en arbetstidsbank kan tillämpas mer generöst än tidigare på arbetsplatserna. Reformen av arbetstidslagen svarar även på kraven i arbetstidsdirektivet och dess tolkningspraxis. Den nya arbetstidslagen trädde i kraft den 1 januari 2020.
- Statsrådets förordning om säker användning och besiktning av arbetsutrustning ändrades. Ändringarna gällde till exempel behörighetskrav för den som manövrerar tornkranar samt periodiska inspektioner av arbetsutrustning. Dessutom specificerades säkerhetskraven gällande rörlig arbetsutrustning. Förordningen trädde i kraft den 1 mars 2020, med undantag av övergångsbestämmelserna.

Arbetskydds- tillsynens resurser

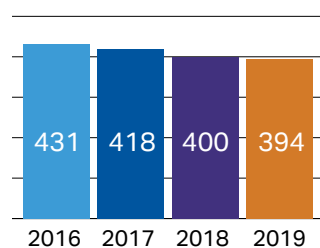
En välmående och kompetent personal är arbetskyddsmyndighetens viktigaste resurs. Man strävar efter att utnyttja personalresurserna på bästa möjliga sätt. Därför är personalens arbetshälsa och kompetensutveckling viktigt.

Arbetsstillfredsställelsen låg fortsatt på en hög nivå. Den gynnas särskilt av nya arbetsmetoder som möjliggörs av digitaliseringen samt flexibla arbetstidsformer. Däremot ledde upplevelsen av att man inte hade tillräckligt med tid för utbildning, nätverksbildning eller samarbete med intressentgrupper till minskad arbetsstillfredsställelse.

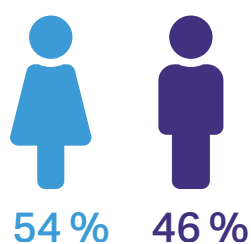
Rekryteringen och introduktionen av ny personal 2019 krävde mer resurser än tidigare. Till skillnad från tidigare år rekryterades under 2019 mycket personal till ansvarsområdena för arbetskydd. De flesta av de nya inspektörerna kunde börja arbeta i november.

Trots rekryteringarna blev de totala resurserna mindre än året innan. Utöver rekryteringarna kräver även nedläggningen av Luova-beredningen och planeringen av den kommande fyraårsperioden mer resurser än planerat. Detta syntes även som liten nedgång i antalet inspektioner per årsverke.

Antal årsverken

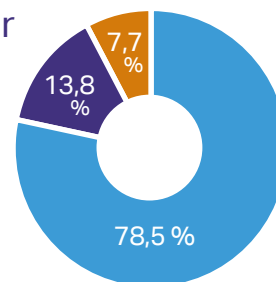


Könsfördelning

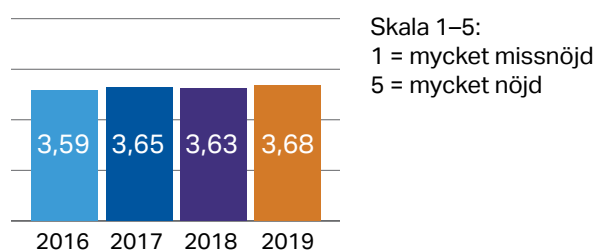


Personalstruktur

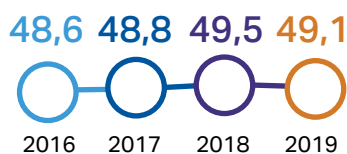
- Inspektörer och andra experter
- Personer i olika stöduppgifter
- Ledning, chefer



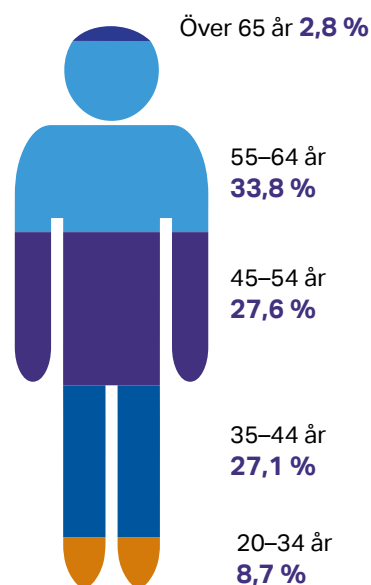
Arbetsstillfredsställelse



Medelålder



Åldersfördelning



Samarbete och nätverks- bildning med andra aktörer

Ett mångsidigt samarbete med olika aktörer både nationellt och internationellt är viktigt med tanke på arbetskyddstillsynen och verksamhetsutvecklingen. Centrala former av myndighets-samarbete är gemensamma inspektioner som utförs med olika myndigheter samt effektivt informationsutbyte. I kommunikationen bedrivs samarbete förutom med regionförvaltningsverkens gemensamma kommunikation även med andra ämbetsverk inom social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde, bland annat kommunikatörerna i den gemensamma Havi-gruppen. Aktörerna inom förvaltningsområdet använder dessutom en gemensam webbplatsform.

Samarbetet mellan aktörerna i den så kallade arbetskyddsfamiljen syns i praktiken till exempel på mässor och evenemang och i sociala medier, där aktörerna aktivt stöder varandras kommunikation. Arbetskyddsfamiljen består av Arbetshälsoinstitutet, Arbetskyddscentralen, Arbetskyddsfonden, Olycksfallsförsäkringscentralen, social- och hälsovårdsministeriet samt ansvarsområdena för arbetskydd vid regionförvaltningsverken.

Den offentliga sektorns öppenhet samt spridning och utnyttjande av information är målsättningar som arbetskyddsförvaltningen strävar efter att uppnå. Interoperabilitet och sam användning av information kan effektivisera myndighetsarbetet och förbättra dess kvalitet. För att öka mängden öppna data kartlades under redovisningsåret metoder för att dela informationen som samlas in i arbetskyddstillsynen med andra aktörer. Till exempel sökte man med Arbetshälsoinstitutet tillvägagångssätt för att publicera information från tillsynen i tjänsten Arbetslivskunskap.

Ur företagets perspektiv kan man med sam användningen av information minska den administrativa bördan, då man inte behöver skicka samma uppgifter separat till olika myndigheter. Under redovisningsåret bereddes processer och verktyg, med vilka arbetskyddsmyndigheten kan använda uppgifter

Myndighetssamarbete i tillsynen av transport- företag i Lappland

I slutet av redovisningsåret, när turistsäsongen i Lappland startade, inledde arbetskyddsmyndigheten tillsammans med Transport- och kommunikationsverket Traficom, polisen, Tullen och Skatteförvaltningen en intensivövervakning av utländska transportföretag. Föremålet för tillsynen var utländska transportföretag, som eventuellt bedriver inrikes persontrafik i Finland med buss. Syftet var att utreda busschaufförernas arbete i Finland.

Uppmärksamhet fästes särskilt vid iakttagandet av utlänningslagen, lagen om beställarens ansvar, lagen om utstationerade arbetstagare och centrala bestämmelser om minimianställningsvillkoren.

Utöandet av befogenheter är problematiskt

I tillsynen observerades att chaufförerna som tjänstgjorde för utländska transportföretag i regel hade rätt att arbeta. De övriga resultaten i anslutning till minimianställningsvillkoren och arbetsgivarens skyldigheten färdigställs senare.

Enligt observationerna är transportföretagen i norr ofta verksamma i flera länder, vilket gör att arbetskyddstillsynen och utöandet av befogenheter är utmanande.

I tillsynen observerades även att beställarna av persontransporterna nästan utan undantag var utländska företag, till exempel researrangörer. Då är alla parterna utländska. Tillsynen av utländska transportföretag kommer att fortsätta under 2020.

från Skatteförvaltningens inkomstregister vid tillsynen av uppfyllandet av minimiarbetsvillkoren, tillsynen av användningen av utländsk arbetskraft samt tillsynen av lagen om beställarens ansvar.

Arbetskyddsnämnderna och delegationen för arbetskydd

Trepartssamarbete om arbetskyddstillsynen med arbetsgivar- och arbetstagarorganisationerna sker i regionala arbetskyddsnämnder samt i den riksomfattande delegationen för arbetskydd.

Syftet med de regionala arbetskyddsnämnderna är att stöda och utveckla arbetskyddstillsynen samt fungera som en länk mellan ansvarsområdena för arbetskyddet och de regionala arbetskyddsaktörerna och arbetsmarknadsorganisationerna. Arbetskyddsnämnderna behandlar betydande utvecklings-, planerings- och uppföljningsprojekt gällande arbetskyddet i området, allmänna verksamhetslinjer och resultatmål för arbetskyddet samt inriktningen av resurser till främjande av arbetskyddet och andra frågor som har betydelse för den regionala utvecklingen av arbetsmiljön.

Ur ett nationellt synsätt behandlar delegationen för arbetskydd samma frågor som de regionala arbetskyddsnämnderna. I arbetsuppgifterna ingår dessutom behandling av viktiga ärenden inom författningsberedning i anslutning till arbetskyddet.

Internationellt samarbete

Internationellt samarbete görs i synnerhet mellan EU-länderna i form av utvecklingsuppgifter, kampanjer och lagberedning av olika slag, men också i samband med enskilda tillsynsfall. Även samarbetet mellan de nordiska och baltiska länderna är aktivt.

Samarbetet med EU-kommittén för ledande arbetsmiljöinspektörer SLIC (Senior Labour Inspectors' Committee) är etablerat. Utvecklingen av tillsynen, beredningen av gemensamma anvisningar och riktlinjer samt ordnande av inspektörsutbyten är exempel på SLIC:s verksamhet.

Under Finlands EU-ordförandeskap hösten 2019 ordnades flera evenemang i anslutning till arbetar-

100 år sedan grundandet av ILO

Finland uppmärksammade Internationella arbetsorganisationen ILO:s hundraårsjubileum med en seminarierie, som ILO ordnade i samarbete med arbets- och näringsministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, universiteten samt arbetsmarknadsparterna. Seminarier ordnades i Tammerfors, Rovaniemi och Helsingfors och syftet med dem var att sprida kännedom om och främja ILO:s värderingar och verksamhet, men även att utmana och reformera.

skydd. SLIC:s temadag och möte i oktober i Helsingfors var ett av dem. Temat var nya företeelser i arbetslivet: plattformsekonomi, relationen mellan arbetsgivaren och arbetstagaren samt tillfälligt arbete. I november ordnades seminariet Roadmap on Carcinogens, vars tema var god praxis för bekämpning av arbetsrelaterade cancersjukdomar.

På EU-nivå fortsatte samarbetet mellan de nordiska och baltiska länderna för att bekämpa svartarbete. År 2019 förberedde de nordiska och baltiska länderna aktivt information, vars målgrupp var företag som använder utstationerade arbetstagare. Inom ramen för samarbetet utbyttes dessutom god praxis för tillsynen och dess effekt.

I tillsynen av användningen av utländsk arbetskraft bedrevs under året ett aktivt europeiskt myndighets-samarbete. De viktigaste frågorna behandlade utländska arbetstagares rätt att arbeta, underbetalning och andra anställningsvillkor. Samarbetet var särskilt intensivt med Estland, vilket konkretiserades till exempel i förmedlingen av dokument i anslutning till tillsyns-ärenden samt i utbytet av övrig tillsynsinformation.

Under 2019 inleddes Europeiska arbetsmyndigheten ELA:s (European Labour Authority) verksamhet. ELA samordnar ärenden i anslutning till tillsynen av svartarbete och bekämpning av grå ekonomi på EU-nivå samt främjar samarbetet mellan medlemsländernas myndigheter.

Inspektörsutbyte i Nederländerna

Överinspektörerna Ulla Riikonen och Antti Ikonen bekantade sig med Nederländernas arbetskyddstillsyn på en inspektörsutbytesresa som ordnades av kommittén SLIC för EU:s ledande arbetskyddsinspektörer i november 2019. Resan gick till Haag och programmet bestod av en järnranson information om Nederländernas arbetskyddsförvaltning, tillsynsplanering och bedömning av tillsynsverksamhetens effekter. I programmet ingick även en genomgång av Nederländernas arbetskyddsförvaltnings tillsynsdatasystem. Dessutom fick besökarna delta i inspektionsbesök på två arbetsplatser.

De nederländska inspektörerna använder förutom ordinär tillsyn även en ny inspektionsmetod, som främjar arbetskyddet med ett rådgivande och handledande grepp. Nederländernas arbetskyddsförvaltning SZW:s webbplats erbjuder förutom nyttig information även självutvärderingsverktyg för arbetskydd som arbetsplatserna kan använda.

Ulla Riikonen och Antti Ikonen fick följa en arbetskyddsinspektion av en bokföringsbyrå, där man behandlade tillsynen av arbetets psykosociala belastningsfaktorer. På inspektionen behandlades noggrant riskbedömning på arbetsplatsen och åtgärdsplanen som utarbetats utifrån bedömningen.

– Det var intressant att se att agendan för inspektören bestod av sådant som vi känner igen, berättar Ulla Riikonen och Antti Ikonen.

– I början av inspektionen hördes arbetsgivarens representanter. Arbetstagarna intervjuades i två grupper. På inspektionen diskuteras arbetsplatsens atmosfär, introduktion och arbetets psykosociala belastningsfaktorer utifrån den även för oss kända indelningen av belastningsfaktorer.

– På arbetsplatsrundorna bekantade vi oss med arbetsplatsens fysiska förhållanden, inklusive utrymningsvägar och förbindelseleder. På inspektionens slutliga möte informerades arbetsgivarens representanter om inspektörens observationer och



Bild: Pierre Verbraak

de ålägganden som meddelas arbetsgivaren. Det fanns behov av att uppdatera riskbedömningen på arbetsplatsen, likaså den åtgärdsplan som utarbetas utifrån den, som motsvarar verksamhetsprogrammet för arbetskyddet.

Det andra inspektionsbesöket gick till en metallverkstad med i huvudsak utländska arbetstagare.

– På inspektionen behandlades förutom den bekanta riskbedömningen även introduktionen, där det tidigare hade funnits brister. Arbetsgivaren hade vidtagit åtgärder efter att ha fått myndighetsanvisningar, men på arbetsplatsrundan fann man fortfarande brister i maskinsäkerhetsfrågor.

– Trots att dagarna med inspektionsresor blev långa och intensiva, var resan verkligen givande och vidgade våra vyer. Våra värdar hade planerat ett program som siktade exakt på målen med vår resa. Som present fick vi rejäla informationspaket och mycket material som vi kan använda även efter resan, sammanfattar Ulla Riikonen och Antti Ikonen.

Tillsynen över arbetarskyddet i siffror

	2016	2017	2018	2019
Inspektioner och tillsynsobjekt				
Sammanlagt antal inspektioner	28 325	27 591	26 239	23 977
Sammanlagt antal inspekterade tillsynsobjekt	23 776	22 892	21 409	19 472
Inspektioner/årsv.	66	66	66	61
Dokumentinspektioner (inspektion utfördes utifrån dokument)				
Antalet dokumentinspektioner	2 335	2 507	2 822	3 225
Arbetsplatsinspektioner (inspektion utfördes genom att besöka arbetsplatsen)				
Antalet arbetsplatsinspektioner	25 991	25 084	23 417	20 752
Tiden som användes för en inspektion på arbetsplatsen, i genomsnitt	1,4	1,4	1,4	1,4
Anvisningar och uppmaningar				
Anvisningar	62 689	61 061	57 095	51 419
Uppmaningar	8 120	8 108	7 400	7 225
Tvångsmedel				
Användningsförbud bestyrkta av arbetarskyddsmyndigheten	33	57	83	63
Ålägganden	319	266	295	178
Vite som dömts ut till betalning (st.)		31	37	37
Vite som dömts ut till betalning (€)		210 000	372 000	185 000
Antalet försummelseavgifter för beställansvar (beslut som utfärdats under verksamhetsåret)*	108	103	105	75
Försummelseavgifter för beställansvar sammanlagt (€, betalda under verksamhetsåret)*		450 312	522 906	301 700
Antalet försummelseavgifter gällande utstationerade arbetstagare (beslut som utfärdats under verksamhetsåret)				14
Försummelseavgifter gällande utstationerade arbetstagare sammanlagt (€, betalda under verksamhetsåret)				65 000
Utredningsbegäran och utlåtanden				
Utredningsbegäran till polisen	411	395	333	288
Utlåtanden till polis/åklagare	476	636	473	488
Efterfrågan på tjänster				
Kundkontakter/den totala mängden av efterfrågan på tjänster	37 800	33 600	35 200	30 400
Inspektioner på begäran	1 827	1 687	2 062	2 094
Utredning av olycksfall i arbetet och yrkessjukdomar				
Undersökta olycksfall i arbetet	868	939	1 048	1 183
Undersökta yrkessjukdomar	41	44	52	35
Personal (årsverken)				
Ansvarsområdena för arbetarskydd	431	418	400	394
Verksamhetsutgifter (1 000 €)				
Ansvarsområdena för arbetarskydd	26 184	25 220	24 461	24 628

* Obs! En del av de beslut som utfärdats under året går till betalning först året därpå.